

Ministerieel besluit tot voorlopige opheffing van de bescherming als dorpsgezicht van de omgeving van de onderwijzerswoning in Merchtem

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.2.1, 3°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°.

Procedurestappen en vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.2.3 tot en met 6.2.5;

De volgende procedurestappen en vormvereisten zijn vervuld:

- de opheffing van de bescherming als dorpsgezicht werd onderzocht;
- de bevindingen van het onderzoek zijn opgenomen in een opheffingsdossier;
- advies over de opheffing van de bescherming van het onroerend goed werd gevraagd aan de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed op 28 november 2023;
- de behandeling van het advies is opgenomen als bijlage 4 bij dit besluit.

Motivering

De omgeving van de onderwijzerswoning werd beschermd als dorpsgezicht bij ministerieel besluit van 23 februari 2001, omwille van de historische waarde. Dit besluit werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 17 oktober 2001.

Het algemeen belang gevormd door de erfgoedwaarden wordt in het beschermingsbesluit als volgt omschreven:

- "De historische waarde van de onmiddellijke omgeving van de woning van de hoofdonderwijzer van de vm. jongensschool wordt als volgt omschreven: momenteel grotendeels braakliggend is deze voormalige schoolsite historisch en structureel inherent verbonden met de schoolwoning."

De als dorpsgezicht beschermde omgeving bestond op het ogenblik van de bescherming uit een braakliggend terrein en een parking en had louter een ondersteunende functie en bezat weinig intrinsieke erfgoedwaarden.

Reeds vóór de bescherming werd omstreeks 1993 de klasvleugel afgebroken, bijgevolg was de omgeving van de onderwijzerswoning geen representatief voorbeeld meer van een omgeving van een onderwijzerswoning. Door de heraanleg in 2011 en de renovatie van de onderwijzerswoning is de omgeving nog weinig herkenbaar als omgeving van een onderwijzerswoning.

Artikel 6.2.1, 3° van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 staat de gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing van een bescherming omwille van het algemeen belang toe. De parlementaire voorbereiding stelt daarbij het volgende: "door een wijzigende context kan het algemeen belang immers geëvolueerd zijn ten opzichte van het algemeen belang ten tijde van de bescherming".

In functie van een algemene evaluatie van het beschermd bestand in Vlaanderen die als doelstelling heeft om een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen te vrijwaren, wordt het beschermd erfgoed getoetst aan de hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde.

De evaluatie van het beschermde bestand in Vlaanderen is gebaseerd op:

- de erfgoedwaarde zoals vermeld in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 2.1, 26°: de archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische, ruimtelijk-structurerende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde waaraan onroerende goederen en de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken hun huidige of toekomstige maatschappelijke betekenis ontleen;
- de vijf selectiecriteria die gehanteerd worden in functie van bescherming en die het afwegingskader vormen om het onroerend erfgoed te waarderen:
 - 1° zeldzaamheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed uitzonderlijk voorkomt in relatie met de geografische context, de historische context, het type of het oeuvre;
 - 2° herkenbaarheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een goed leesbare uitdrukking is van zijn oorspronkelijke functie, uitzicht of vormgeving, of van een belangrijke fase in de latere ontwikkeling daarvan;
 - 3° representativiteit: geeft aan in hoeverre het onroerend goed typerend is voor een geografische of historische context of een welbepaalde type of een bepaald oeuvre;
 - 4° ensemble: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een sterke samenhang vertoont tussen de verschillende elementen;
 - 5° context: geeft aan in hoeverre er tussen het onroerend goed en zijn directe of ruimere omgeving een sterke visuele of inhoudelijke relatie is.

De evaluatie van de erfgoedwaarden van het dorpsgezicht in Merchtem op basis van de erfgoedwaarden en huidige criteria voor bescherming is als volgt:

1° Zeldzaamheid: Vlaanderen telt 56 onderwijzerswoningen beschermd als monument of stads- of dorpsgezicht. Hiervan dateren 38 onderwijzerswoningen uit de tweede helft van de 19de eeuw. Een achtstal bevinden zich in Vlaams-Brabant.

De vergelijkbare sites hebben veelal gaveren of typologisch herkenbaardere aanhorigheden zoals een schoolgebouw, een ommuurde speelplaats, een sanitair blok, een overdekte speelplaats en bijgebouwen. De voormalige onderwijzerswoning van de jongensschool van Merchtem uit 1863-1864 is niet zeldzaam op Vlaams niveau. Een opheffing van de bescherming als dorpsgezicht zorgt niet voor een hiaat in het beschermde bestand in Vlaanderen.

2° Herkenbaarheid: Door de afbraak van de klassenvleugel in 1993 had de onderwijssite (onderwijswoning en klassenvleugel) reeds aan herkenbaarheid ingeboet. Op het moment van de bescherming in 2001 was de omgeving braakliggend en al dusdanig toen al niet herkenbaar als de omgeving van de onderwijzerswoning. Door de heraanleg in 2011 en de renovatie van de onderwijzerswoning is de omgeving weinig herkenbaar.

3° Representativiteit: Reeds op het ogenblik van bescherming was de onderwijssite weinig representatief door afbraak van de klassenvleugel in 1993. De huidige omgeving rond de onderwijzerswoning is niet representatief voor de omgeving van een onderwijzerswoning.

4° Ensemblewaarde: De ensemblewaarde is volledig weg. Door de afbraak van de klassenvleugel in 1998 had de omgeving van de onderwijzerswoning aan materialiteit ingeboet waardoor het ensemble met het monument aan kracht had verloren. Op het moment van de bescherming in 2001 was deze ensemblewaarde niet meer aanwezig. Het dorpsgezicht werd toen omschreven als een braakliggend stuk grond dat enkel een ondersteunende waarde had.

De later vergunde omvorming in 2011 van braakliggend terrein tot parking zwakte het ensemble monument en omgeving verder af.

5° Contextwaarde: de onderwijzerswoning situeert zich in het dorpscentrum van Merchtem in nabijheid van de kerk, langs een belangrijke invalsweg. Tot op hebben de als monument beschermde gebouwen zoals de onderwijzerswoning en de kerk van Merchtem een belangrijke ruimtelijk-structurende en contextuele betekenis.

De onmiddellijke omgeving van de onderwijzerswoning is zelf niet uitgesproken waardevol op Vlaams niveau. De als dorpsgezicht beschermde omgeving bestond uit een braakliggend terrein en een parking en was bijgevolg op het ogenblik van bescherming weinig herkenbaar als schoolsite. De heraanleg van de omgeving in 2011 en aanbouw bij de onderwijzerswoning hebben de herkenbaarheid niet verbeterd. In de huidige aanleg vormt de omgeving onvoldoende een ensemble met het monument.

De hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde hebben geleid tot een gewijzigde context waarin de erfgoedwaarden onvoldoende zijn voor een bescherming van de omgeving van de onderwijzerswoning in Merchtem. De vrijwaring van de erfgoedwaarden middels een bescherming als dorpsgezicht is niet langer vereist omwille van het algemeen belang.

De bescherming van de omgeving van de onderwijzerswoning in Merchtem als dorpsgezicht wordt opgegeven omwille van het algemeen belang.

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED BESLUIT:

Artikel 1. Het ministerieel besluit van 23 februari 2001 tot bescherming van de woning van de hoofdonderwijzer van de voormalige jongensschool in Merchtem als monument en van de onmiddellijke omgeving als dorpsgezicht, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 17 oktober 2001, wordt voorlopig gedeeltelijk opgeheven.

Art. 2. Het beschermde goed, de onmiddellijke omgeving van de woning van de hoofdonderwijzer van de voormalige jongensschool, Reedijk 1, Merchtem, waarvan de bescherming voorlopig wordt opgeheven, bevindt zich op de percelen met de volgende

kadastrale gegevens: Merchtem, 2de afdeling, sectie H, perceelnummers 83E en 84R (deel).

In het beschermingsbesluit van 23 februari 2001 wordt dit kadastraal omschreven als Merchtem, 2e afdeling, sectie H, perceelnummers 81F, 83A, 84L.

Het plan met de aflijning en de plaats van de aanplakking van het bericht over het openbaar onderzoek is opgenomen als bijlage 1 bij dit besluit.

De fotoregistratie van de huidige fysieke toestand van het onroerend goed waarvan de bescherming voorlopig wordt opgeheven, wordt als bijlage 3 bij dit besluit gevoegd.

Art. 3. In artikel 1 van het ministerieel besluit van 23 februari 2001 tot bescherming van de woning van de hoofdonderwijzer van de voormalige jongensschool in Merchtem als monument en de onmiddellijke omgeving van de woning van de hoofdonderwijzer van de voormalige jongensschool als dorpsgezicht wordt het derde lid opgeheven.

Art. 4. In artikel 2 van hetzelfde besluit van 23 februari 2001 wordt het tweede lid opgeheven.

Art. 5. Het plan als bijlage bij hetzelfde besluit van 23 februari 2001 wordt vervangen door het plan gevoegd als bijlage 2 bij dit besluit.

Brussel, 14/03/24

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Si)
Getekend op: 2024-03-14 13:04:18 +01:00
Reden: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE